

[I p 6]

[I p 6]

PRIMUM Igitur prosa sexta. Hactenus inquisiuit Philosophia qualitatem et condicionem infirmitatis Boecii. Hic¹ inquirit huius infirmitatis radicem et causam. Ubi aduertandum quod infirmitas Boecii¹ partim fuit in deordinata affeccione in quantum nimis doluit pro amissione temporalium partim² in falsa existimacione^{3;4} et hoc precipue quoad duo quorum unum erat quod malos homines et potentes existimauit felices.⁵ Secundum erat quod uices Fortune per quas non numquam boni deprimebantur mali exaltabantur estimabat contingere sine regimine prouidencie. Hic ergo inquirit Philosophia causam radicalem per quam Boecius in istas incommoditates incidit.⁷ Primo ergo ne Boecius uelut turbatus rationi obstreperet, eius beneuolenciam captat et ad suam inquisitionem attentum reddit. Secundo suam inquisitionem ponit ibi (5) TUNC ILLA.⁸ Dicit igitur (1) PRIMUM Igitur scilicet antequam remedia⁹ tibi apponam PATERISNE ME PAUCULIS ROGACIONIBUS id est interrogacionibus ATTINGERE scilicet per

1 hic inquirit huius (om. R) infirmitatis radicem et causam ubi

(unde R) aduertendum quod infirmitas boecii JR om. PO/ 2 que partim O/
3 in quantum . . . existimacione om. O/ 4 partim in falsa existimacione JR
om. P/ 5 esse felices J/ 6 boni on. O/ 7 incipit J/ 8 iam J/
9 scilicet on. O/ 10 remedia antequam J/

per cognicionem STATUM TUE MENTIS ATQUE TEMPTARE UT INTELLIGAS
 12 QUIS SIT MODUS TUE CURACIONIS ? Et respondet Boecius (3) TU,
 INQUAM, ARBITRATU TUO ROGATO id est interrogato QUE VOLES ME
 RESPONSURUM. Deinde cum dicit (5) TUM ILLA suam inquisitionem
 ponit. Et circa hoc duo facit. Primo suam inquisitionem facit.
 Secundo causas tocius infirmitatis et spem curacionis ex dictis
 13 recolligit ibi (40) QUARE PLENISSIME. Circa primum considerandum
 quod radix tocius morbi fuit ignorancia diuine gubernacionis
 specialiter quantum ad homines. Unde primo requirit Philosophia
 Boecium de gubernacione ipsa secundum se et in generali,
 secundo de circumstanciis eius in speciali ibi (15) PAPE AUTEM.
 Circa primum facit tria. Primo induciter Philosophia interrogans,
 15 secundo Boecius respondens ibi (7) ATQUI, INQUAM, tertio
 Philosophia responsionem approbans. Induciter primo Philosophia
 16 interrogans cum dicit (5) TUM ILLA scilicet Philosophia HUNCINE,
 15 INQUIT, MUNDUM TEMERARIS AGI FORTUITISQUE CASIBUS PUTAS AN ULLUM
 CREDIS EI IN ESSE REGIMENTUM RACIONIS? Secundo inducitur Boecius
 17
 18

11 cogitationem J / 12 quid Q / 13 ex dictis recolligit PO ex dictis col-
 ligit R recolligit ex dictis J / 14 plenissime R uniuersc PJO / 15 sec-
 cundo . . . interrogans om. P / 16 responsones J / 17 huncine R hucine hunc-
 tine PO / 18 Boecius inducitur J /

[I p 6]

respondens cum dicit (7) ATQUI id est certe INQUAM, NULLO MODO EXISTIMAVERIM UT FORTUITA TEMERITATE TAM CERTA MOVEANTUR. Et in hac responsione innuit talem rationem: illa que certa lege mouentur non mouentur fortuitu et temerarie sed in mundo multa sunt huiusmodi, ut patet ex dictis metro quinto. Ergo oportet mundum non casu sed aliquo rationali rectore regi qui ponitur esse Deus. Unde subdit (9) VERUM SCIO DEUM CONDITOREM PRESIDERE OPERI SUO scilicet mundo ipsum regendo NEC UMQUAM FUERIT DIES QUI ME AB HAC SENTENCIE VERITATE DEPELLAT. Tercio inducitur Philosophia hanc sentenciam approbans cum dicitur (12) ITA EST, INQUIT, NAM ILLUD ECIAM PAULO ANTE scilicet supra metro quinto CECINISTI HOMINES TANTUM EXSORTES id est extra sortem existentes DIVINE CURE DEPLORASTI. NAM DE CETERIS QUIN RACIONE REGERENTUR NICHIL MOVEBARE. Deinde cum dicit (15) PAPE AUTEM de circumstanciis diuine gubernacionis inquirit quidem in speciali. Ubi aduertendum quod, quia ex cognitione principii per certam deduccionem peruenitur ad exclusionem errorum oppositorum conclusionibus ab illo principio deductis, ex isto autem principio, quod Deus operi suo gubernando presidet, concludi potest quod Deus gubernet homines et eorum actus iuste disponit, ex cuius opposita opinione egrotabat Boecius. Ideo

675 20 mundo JR mundum P0 / 21. approbans RPO approban^d J / 22 pre-

sidet om. Q/

10.10.1984

[I p 6]

primo inducitur Philosophia admirans egritudinem Boecii, qui
 se confessus est hoc principium nosse; et quia cognicio
 principii impeditur ex ignorancia alicuius circumstancie
 particularis necessarie, ideo secundo inducitur Philosophia
 ulterius de circumstanciis gubernacionis in particulari
 inuestigans ibi (16) VERUM ALCIUS. Inducitur ergo primo
 Philosophia admirans egritudinem Boecii cum dicitur (15) PAPE
 interieccio admiratua AUTEM VEHEMENTER ADMIROR CUN^R IN TAM
 SALUBRI SENTENCIA LOCATUS EGROTES. Deinde cum dicit (16) VERUM
 ALCIUS^{25.} inquirit^{26.} de circumstanciis diuine gubernacionis
 in speciali. Quia enim contingit aliquem scire gubernacionem
 esse et tamen modum eius ignorare, ideo primo requirit Boecium
 utrum sciat modum diuine gubernacionis. Secundo, quia gubernacio
 est perduccio rei ad finem suum, requirit eum de fine rerum ibi
 (18) SED DIC MIHI, tercio, quia Boecius specialiter dubitauit
 de gubernacione Dei circa homines. Manifestum est autem quod
 cum gubernacio sit perduccio rei ad finem res autem aliter et
 aliter perducuntur^{28.} ad finem secundum quod aliam et aliam
 naturam habent.^{29.} Unde ad sciendum gubernacionem Dei circa

---

25 alcius RPO alcius perscrutemur J / 26 inquit RPO inq^t J /
 27 gubernacionis RPO gub'nā' J / 28 perducuntur R producuntur J
 perducitur P0 / 29 habent QJR et P0 / habet

} 23 quia deducitur^(?) O /

} 24 in tam in tam O /

[I p 6]

homines oportet cognoscere naturam hominis. Requirit eum de cognitione humane nature ibi (33) SED HOC QUOQUE RESPONDEAS.

Circa primum tria facit. Primo inducit Philosophiam de modo gubernacionis interrogantem cum dicit (16) VERUM ALCIUS id est profundius uel diligencius PERSCRUTEMUR; CONIECTO ABESSE NESCIO QUID quasi diceret licet uerum principium habeat tamen aliquid deest cuius absencia impedit eius deduccionem (18) SED DIC MIHI scilicet ut sciam quid tibi desit QUONIAM MUNDUM REGI DEO NON AMBIGIS, ADVERTIS ECIAM QUIBUS GUBERNACULIS REGATUR ?

Nota quod gubernaculum quo Deus regit mundum nichil aliud est nisi bonitas sua, ut patet infra libro tercio, prosa 12.

³⁰ Unde ista questio nichil aliud querit nisi utrum sciat Deum mundum gubernare per suam bonitatem. Secundo inducitur Boecius suam in hoc ignoranciam confitens cum dicit (20) VIX INQUAM ROGACIONIS id est interrogacionis TUE SENTENCIAM NOSCO quod aliquis uix intelligit aliquo modo intelligit sed cum difficultate ³¹ unde ex hoc dicto innuit Boecius quod licet questionem ³¹ intelligereret tamen cum difficultate propter dolorem rationem opprimentem et ideo respondere non potuit propter quod dicit (21)

30 nichil aliud querit RPO nichil adquerit J / 31 unde ex hoc dictu innuit Boecius quod licet questionem intelligereret tamen cum difficultate JR om. PQ /

NEDUM id est ita quod non AD INQUISITA RESPONDERE CUEAM. Tercio
 inducitur Philosophia defectum Boecii concludens cum dicit
 NON ME, INQUIT, FEFELLIT ABESSE ALIQUID id est cognicionem
 alicuius PER QUOD id est per cuius absenciam MORBUS PERTURBACIONUM
 IRREPSERIT IN ANIMUM TUUM VELUT HYANTE ROBORE VALLI. Sicut enim
 quandoque robur ualli hyat per aliquam rupturam in eo factam
 ingrediuntur hostes munitionem, sic quando munimen racionis,
 quo uelut uallo munitur animus (ut patet ex dictis prosa quinta),
 hyat per defectum cognicionis alicuius sentencie necessarie,
 intrant animum perturbaciones affectionum. Deinde cum dicit
 (18) SED DIC MICHI interrogat Boecium de cognitione finis rerum.
32
 Et circa hoc tria facit. Primo enim Boecium requirit. Secundo
32
 eum ignorancie redarguit ibi (27) ATQUI SCIS. Tercio uelut
 Boecium excusando redargucionem soluit ibi (30) VERUM HII.
 Primo ergo inducitur Philosophia interrogans cum dicit (24)

SED DIC MICHI MEMINISTINE QUIS SIT FINIS RERUM QUOVE TOCIUS
 NATURE INTENDAT INTENCIO. Secundo inducitur Boecius respondens
 cum dicit (26) AUDIERAM, INQUAM, SED MEMORIAM MEROR HEBETAVIT
 quasi diceret aliquando sciui sed iam lapsum est a memoria
 mea. Deinde cum dicit (27) ATQUI SCIS inducitur Philosophia
 istam ignoranciam siue obliuionem redarguens per hoc quod

32 secundo eum ignorancie redarguit R secundo ignorantem
redarguit JPO /

[I p 6]

33

principium et finis sibi correspondent ita quod principium
 et finis coincidunt in idem re. ³⁵

34

²⁶ Unde sicut Deus est

principium ita et finis; et ideo mirum uidetur si aliquis

36

37

principium rerum cognoscat et tamen ignorat finem. Et
 ideo querit Philosophia de cognitione principii dicens (27)

ATQUI SCIS UNDE CUNCTA PROCESSERINT. Et respondet Boecius

38

(28) NOVI DEUMQUE ESSE RESPONDI. Ex ista responsione
 confessionem prioris ignorancie redarguens Philosophia subiungit

(28) ET QUI id est quo modo FIERI POTEST UT PRINCIPIO COGNITO

39

QUIS SIT RERUM FINIS IGNORES ? Deinde cum dicit (30) VERUM

HII istam redargucionem soluit per hoc quod turbati, licet

aliqualem cognitionem rerum habeant, tamen impediuntur ne

perfecte cognoscant. Et licet Boecius cognoverit aliqualiter

Deum esse principium rerum, tamen, quia turbatus perfecte

naturam huius principii non cognouit, et ideo nesciuit ipsum

esse finem. Et hoc est quod dicit (30) VERUM pro sed HII SUNT

MORES PERTURBACIONUM ET EA VALENCIA EST id est potestas UT

MOVERE QUIDEM HOMINEM LOCO POSSINT id est a stabilitate perfecte

41

---

33 principium RPO principium rei J / 34 correspondent RPO

correspondenti J / 35 re RPO rem J / 36 tamen P tantum (tm) J

tandem (tnd') R / 37 ignorat P ignorat JOR / 38 noui RPO noui

inquam J / 39 finis RPO fines J / 40 et ideo RPO ideo J /

41 perfecte RPO perfecione J /

[I p 6]

cognitionis CONVELLERE AUTEM SIBI TOTUMQUE EXSTIRPARE scilicet
 ita ut nichil cognitionis remaneat NON POSSUNT. Deinde cum
 dicit (33) SED HOC QUOQUE RESPONDEAS VELIM interrogat Boecium
 Philosophia de cognitione nature humane et circa hoc duo facit.
 Primo enim questiones Philosophie et responsiones Boecii ponit.
 Secundo ex hiis aliam causam infirmitatis Boecii concludit ibi
 (39) IAM SCIO INQUIT. Dicit ergo primo Philosophia (33) SED
 HOC QUOQUE RESPONDEAS VELIM HOMINEMNE TE ESSE MEMINISTI ? et ⁴²
 respondet Boecius (34) QUIDNI, INQUAM, MEMINERIM quasi ^{42;43}
 diceret mirum esset si hoc non meminerim. Et querit ulterius ⁴⁴ ⁴⁵
⁴⁶ ⁴⁷ Philosophia (35) QUID ERGO HOMO SIT POTERISNE PROFERRE ?
 Et respondet Boecius (35) HOCINE INTERROGAS AN ESSE ME SCIAM ⁴⁸
 ANIMAL RACIONALE ATQUE MORTALE ? Hoc enim est diffinicio
⁴⁹ hominis et quidquid eius (37) SCIO dicit Boecius scilicet me
⁵⁰ esse hoc ET ID ME ESSE CONFITEOR. Et querit ulterius
 Philosophia unde dicit (37) ET ILLA supple Philosophia (38)

---

42 et respondet . . . meminerim om. P / 43 memini J / 44 non 6m. s /
 45 et om. J / 46 ergo JR igitur PO / 47 sit R sis JPO / 48 et J /
 49 quidquid eius RD quod quid est PPeJMO / 50 id JR ideo PO /
 51 confiteor RP confitebor J (corr. Q) /

[I p 6]

NICHILNE TE ALIUD ESSE NOVISTI ? Et respondet Boecius NICHIL.
 Deinde cum dicit (39) IAM SCIO ex ista responsione Boecii
 concludit Philosophia aliam causam infirmitatis eius dicens
 IAM SCIO, INQUIT, ALIAM supple a predictis que spectant ad
 ignoranciam gubernacionis diuine VEL MAXIMAM CAUSAM MORBI TUI;
 QUID IPSE SIS NOSSE DESISTI. Secundum enim Philosophiam homo,
⁵²
 licet sit ⁵² mortalis secundum corpus, est tamen ⁵³ immortalis
 secundum animam que est pars dignior. Unde, quia Boecius dixerat
 se nichil aliud esse quam animal rationale mortale, dicit
 Philosophia quod non nouit se. Et hoc est magna causa morbi
 miserorum; quia enim nesciunt se esse nisi mortales, non querunt
 nisi bona transitoria de quorum amissione dolent. Cum autem ex
 digniori parte sit immortalis, multo magis deberent ⁵⁵ querere
 bona immortalia et eterna. Deinde cum dicit (40) QUARE
⁵⁶
 PLENISSIME ex dictis recolligit causas tocus morbi Boecii
 et uiam recuperande salutis se inuenisse ostendit. Et circa hoc
 tria facit. Primo ex dictis causas morbi recolligit. Secundo
 per quam uiam curabitur ostendit ibi (49) SED SOSPITATIS AUCTORI.

52 homo licet sit JO licet homo sit RP / 53 est tamen RPO est
 tamen est J / 54 morbi R morbi et PJO / 55 56 deberent querere RO
 querere deberent P deberet homo querere J / 56 recolligit RPO
 rerum colligit J /

Tercio modum procedendi in eius curacione subiungit ibi (55)
 SED QUONIAM NON. Quoad primum procedit sic: ita dixi quod iam
 scio maximam causam tui morbi (40) QUARE PLENISSIME VEL RACIONEM
^{57.}
 id est causam radicalem TUE EGRITUDINIS VEL ADITUM id est uiam
 RECUPERANDE SOSPITATIS INVENI. Et hoc declarans subdit (42) NAM
^{58.}
 QUONIAM TUI OBLIVIONE CONFUNDERIS scilicet te tantum mortalem
 estimando et ideo sola transitoria appetendo EXULEM TE ET
^{59.}
 EXSPOLIATUM BONIS PROPRIIS ESSE DOLUISTI. QUONIAM VERO QUIS
 SIT RERUM FINIS IGNORAS ex cuius scilicet assecucione uel
 perditione aliquis dicitur potens uel impotens ut probabitur
 infra libro quarto prosa secunda (45) NEQUAM HOMINES ATQUE
 NEPHARIOS POTENTES FELICESQUE ARBITRARIS. (46) QUONIAM VERO
 QUIBUS GUBERNACULIS MUNDUS REGATUR OBLITUS ES scilicet ignorando
 quod Deus secundum suam bonitatem omnia disponit HAS FORTUNARUM
 VICES id est mutabilitates fortuitas EXISTIMAS FLUITARE SINE
 RECTORE MAGNE CAUSE supple sunt iste NON MODO id est tantum modo
 AD MORBUM VERUM QUOQUE AD INTERITUM. Sunt enim cause desperacionis
^{60.}
 que interimunt animam. Deinde cum dicit (49) SED SOSPITATIS
 uiam per quam ab isto morbo curabitur ostendit. Sicut enim in
 morbo corporali uigente principali membro puta corde naturali

57 aditum RPO auditum J / 58 mortalem RPO mortale J / 59 bonis
 propriis RPO propriis bonis J / 60 interimunt J interiunt RPO /

[I p 6]

uigore potest per adhibicionem medicine procurari salus in
 aliis sed natura destruente ipsum frustratur spes salutis, sic
 in morbo spirituali Boecii manente cognitione istius principii
 quod Deus gubernet mundum potest procurari salus quantum ad
 errorem in aliis. Unde uia salutis est deduccio uerarum
 conclusionum ex isto principio. Unde quasi congratulando
 quod Boecius cognitionem ueram habuit de isto principio dicit
 (49) SED SOSPITATIS AUCTORI GRATES REDDO scilicet ego

Philosophia QUOD NATURA id est naturalis uigor rationis NON
 DESTITUIT TOTUM TE scilicet Boecium, quia saltem principalem
 cognitionem certam habes. Unde subdit (51) HABEMUS MAXIMUM
 FOMITEM TUE SALUTIS VERAM DE MUNDI GUBERNACIONE SENTENCIAM QUOD
 EAM scilicet mundi gubernacionem CREDIS SUBDITAM DIVINE RACIONI
 NON TEMERITATI CASUUM. NICHIL Igitur PERTIMESCAS; IAM TIBI
 EX HAC MINIMA SCINTILLULA id est parua ueritate: et nota quod
 idem dicit hic MINIMAM SCINTILLULAM quod supra dixit MAXIMUM
 FOMITEM quia principia minima sunt quantitate sed maxima uirtute
 VITALIS CALOR id est plena ueritas per quam uite reformaberis
 ILLUXERIT. Deinde cum dicit (55) SED QUONIAM ostendit quomodo

61 destruente JR destituente P0 / 62 quasi RPO quod J / 63 reddo
RPO reddendo J / 64 destituit RP destit' J0 / 65 habes RPO
 habens J / 66 nichil igitur RO nichil ergo J sibi P /

procedendum sit circa curacionem Boecii. Et circa hoc duo facit. Primo docet quomodo est procedendum. Secundo probat quiddam suppositum metro septimo et ultimo ibi NUBIBUS ATRIS.

Dicit ergo primo (55) SED QUONIAM FIRMIORIBUS REMEDIIS NONDUM TEMPUS EST ut patet ex hiis que dicta sunt in fine prose quinte ET CONSTAT EAM MENCIMUM ESSE NATURAM UT QUOCIENS ABIECERINT VERAS scilicet opiniones INDUANTUR FAELIS OPINIONIBUS cuius racio est quod intellectus habens aliquam opinionem numquam abicit eam nisi propter aliquam suasionem ad contrarium licet ignorare uel obliuisci possit aliquam opinionem absque acceptione contrarie; nichil autem contrariatur uero nisi falsum et ideo abicere et refutare uerum non potest nisi acceptando falsum (58) EX QUIBUS scilicet falsis opinionibus ORTA CALIGO PERTURBACIONUM VERUM ILLUM CONFUNDIT INTUITUM. Homo enim turbatus aliqua passione impeditur ne discernat uerum. Unde dicitur in Catone

70⁶⁰

Impedit ira animum ne possit cernere uerum.

(60) HANC scilicet caliginem perturbacionum PAULISPER LENIORIBUS ET MEDIOCIBUS FOMENTIS ATTENUARE TEMPTABO UT DIMOTIS TENEBRIS FALLACIUM AFFECCIONUM que scilicet fallunt et peruerunt

III, 4.

67 contrarie R contraire P contraria J / 68 et ideo RP ideo JO / 69 refutare PO reprobare R refugere J / 70 impedit ira JO ira impedit RP / 71 lenioribus J(R) leuioribus P plenioribus O / 72 que scilicet JO scilicet que R scilicet qui P /

[I p 6]

iudicium racionis SPLENDOREM VERE LUCIS id est claritatem
ueritatis PLENE POSSIS AGNOSCERE.

[I m 7]

NUBIBUS ATRIS metrum septimum et ultimum quod dicitur Adonium ab inuentore; dimetrum dicitur a numero pedum, dactilicum a pede predominante. Constat enim dactilo et spondeo uel trocheo. Quia enim dixerat Philosophia quod caligo perturbationum impedit intuitum ueritatis, istud probat hic per exempla. Et circa hoc duo facit. Primo proponit exempla. Secundo uelut aptando ad propositum hortatur Boecium¹ ad depulsionem perturbationum ibi (20) TU QUOQUE SI VIS. Ponit autem exempla tria² quorum primum tale est quod sydera que consueuerunt nobis lucere et illuminare terram desinunt hoc facere per interpositionem³ nubium obscurarum et eodem modo intellectus et racio que lucent homini et illuminant in cognitione ueritatis impediuntur caligine perturbationum. Dicit ergo (2) SYDERA CONDITA id est abscondita NUBIBUS ATRIS id est obscuris NULLUM LUMEN POSSUNT FUNDERE scilicet ad illustrationem⁴ terre. Secundum exemplum est de uisu et unda clara et turbata.⁵ Quamdiu enim unda manet clara ad

1 boecium RPO per boecium J / 2 exempla tria RO tria exempla P exempla J / 3 interpositionem RPO positam J / 4 illustrationem RO illuminacionem P luminacionem J / 5 et turbata RO perturbata P et perturbata J /